

SoPu - Sovitaan puhumalla

Kajaanin perusopetuksen kiusaamisen ennaltaehkäisy- ja puuttumisen ohjelma

Sisälllys

1. Johdanto	2
2. Kiusaamisen määritelmä	4
3. Kiusaamisen muodot	5
4. Ennaltaehkäisevä työ - Miten kiusaamista ehkäistään ennalta.....	6
Koulutaso	6
Huoltajat	10
5. Ohjelmia, malleja ja koulutusohjelmia kouluryhmien hyvän hengen luomiseksi sekä tunnetaitoihin	12
6. Toimintamalli kiusaamistilanteessa.....	13
7. Kaaviokuva kiusaamistapausten selvittämisestä Sopo-tiimissä.....	14
8. Arviointi	15
9. Lähteet	16
 SoPu - Sovitaan puhumalla-lomakkeet:	
Oppilaskysely	17
Luokankoonti.....	18
Lomakkeet kiusaamistapausten selvittämistä varten.....	19

Johdanto

Perusopetuslain (29§) mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Lain tarkoituksena (2§) on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja ennalta ehkäistä ongelmien syntymistä. Perusopetuslaki pyrkii edistämään oppilasyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä edistämään kodin ja oppilaitoksen yhteisöllistä toimintaa ja yhteistyötä.

Uuden opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että koulu yhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Kajaanin kouluissa toteutetaan kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja mahdollisten kiusaamistapausten selvittämisessä SoPu – Sovitaan puhumalla -ohjelmaa osana perusopetuslain (29§) säättämää yhteisöllistä oppilashuoltoa (4§). Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimintaa, joilla koko koulu yhteisö edistää mm. oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuuta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kaikkien kouluissa oppilaiden kanssa työskentelevien sekä oppilashuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvointia sekä kotien ja koulun välistä yhteistyötä.

Tutkimusten mukaan myönteinen, kiusaamista vähentävä ja ennaltaehkäisevä ympäristö ja ilmapiiri syntyvät ryhmässä, jonka hyvään ryhmähenkeen kiinnitetään huomiota ja luodaan sekä tuetaan myönteistä ilmapiiriä ja me-henkeä. Tällaisia ryhmiä ovat esim. oppilasryhmä, koululuokka, koko koulu ja harrastusryhmät. SoPu – Sovitaan puhumalla -ohjelmassa kuvataan hyvää ryhmähenkeä, sen merkitystä, siihen vaikuttavia tekijöitä sekä mainitaan ohjelmia ja koulutuksia, joilla ryhmähenkeä voidaan kehittää.

Kiusaamisesta on puhuttava. Arvoilla, asenteilla ja toimintatavoilla jokapäiväisessä arjessa on tuotava esille, ettei kiusaamista sallita. Kiusaaminen-termi ja kiusaamisen muodot on avattava ja määriteltävä säännöllisesti lukuvuosittain oppilaille. Sopu-ohjelmassa määritellään kiusaaminen ja kerrotaan kiusaamisen muodoista.

SoPu-ohjelmasta löytyy oppilaille, huoltajille, opettajille ja kaikille koulun aikuisille neuvoa, mitä tehdä, jos epäilee tai havaitsee kiusaamista. Kiusaamiseen voidaan puuttua kun se tiedetään.

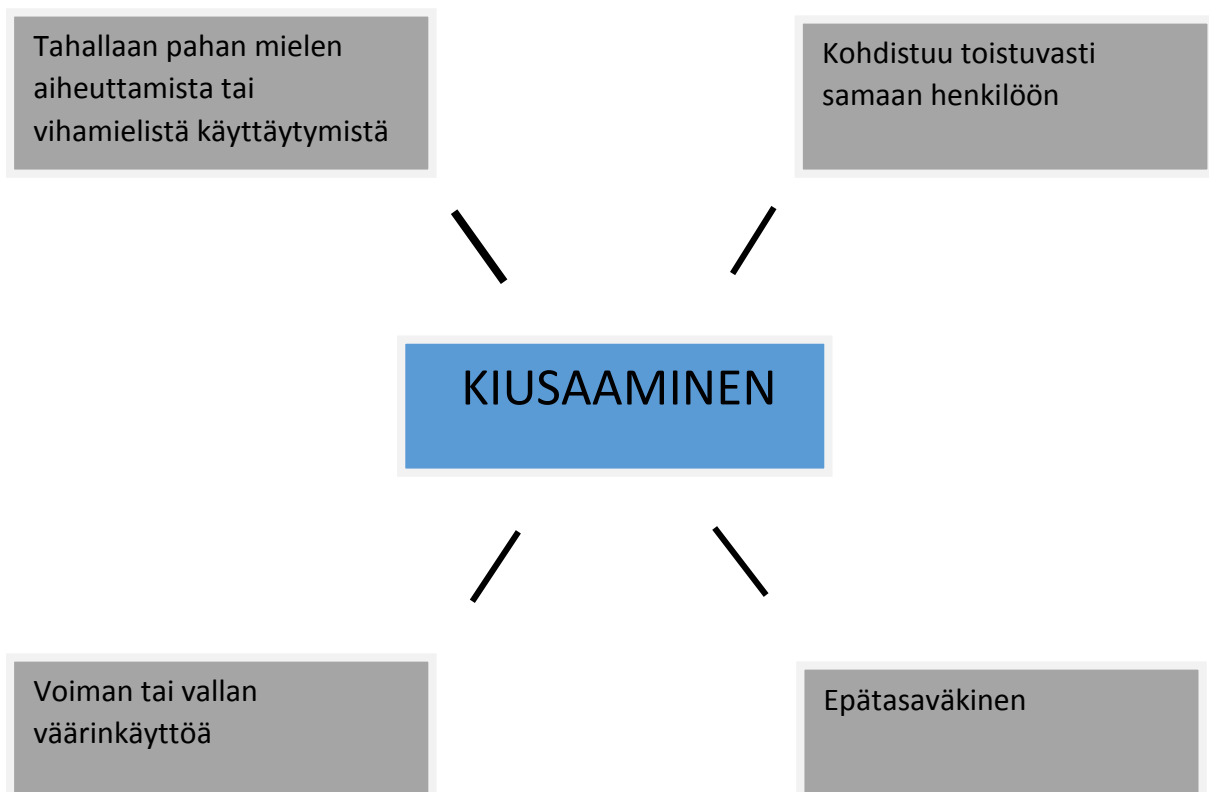
Kouluissa toimivat SoPu-tiimit, jotka koostuvat pääasiallisesti opettajista ja koulukuraattorista koulun valinnan mukaan. SoPu-tiimi selvittää, kirjaa ja sopii puhumalla tietoon tulleet kiusaamistapaukset. SoPu-ohjelman kaaviokuvassa on runko, jossa kuvataan kuinka tiimi pääasiallisesti selvittää kiusaamistapaukset. Tiimillä on käytössään SoPu-lomakkeet, joihin kiusaamistapaukset, selvitykset, seurantalaverit ja mahdolliset jatkotoimenpiteet kirjataan.

SoPu-ohjelmaa on tarkoitus kehittää ja päivittää tarvittaessa palautteen pohjalta. Lopussa lähdeluettelo, jota on hyödynnetty ohjelman laadinnassa.

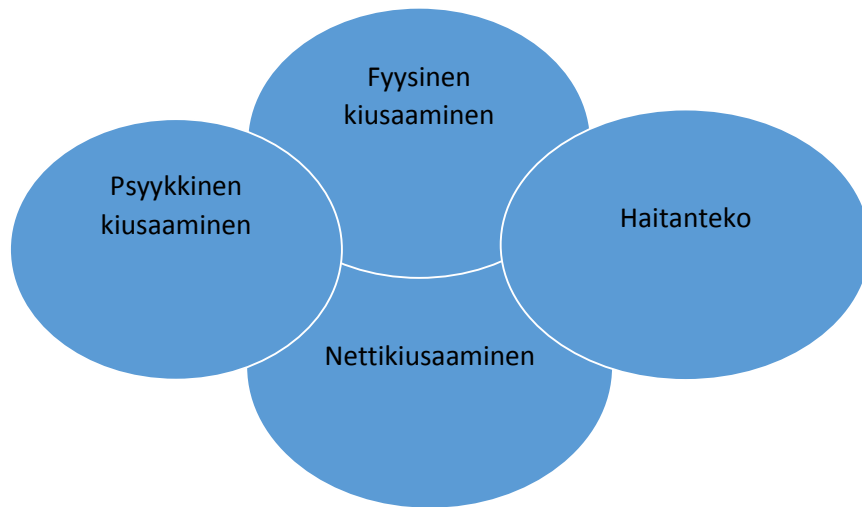
Kiusaamisen määritelmä

Kiusaamisella tässä suunnitelmassa tarkoitetaan yhteen ja samaan oppilaaseen toistuvasti ja tahallisesti kohdistuvaa vihamielistä käyttäytymistä tai pahan mielen aiheuttamista. Kiusaamiselle on ominaista osapuolten epätasaväkisyys: Kiusaaja on jollain lailla kiusattua vahvempi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampi.

Kiusaamisesta ei ole kysymys, kun kaksi tasaväkistä oppilasta tappelee tai riitelee keskenään. Kiusaamista ei ole myöskään satunnaiset, milloin keneenkin kohdistuvat erimielisyydet, hyökkäykset tai haitanteot. Nämä tapaukset tulee kuitenkin selvittää.

Kiusaamisen muodot

Fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen: Lyöminen, potkiminen, töniminen, kulun estäminen, esineellä heittäminen jne.

Psyykinen väkivalta: Pilkkaaminen, haukkuminen, toisen kohtelu kuin ilmaa, peleistä ja leikeistä poisjättäminen, juoruilu, syrjiminen, uhkailu jne.

Haitanteko: Tavaroiden piilottelu ja luvatta ottaminen, omaisuuden särkeminen, muu haitanteko.

Nettikiusaamista: Nimettömien tekstiviestien lähettäminen, toista pilkkaavien viestien, kuvien tai videoiden lähettäminen, toisena ihmisenä esiintymistä, toisen henkilön yksityisten tietojen levittämistä, ryhmästä eristäminen jne.

Nettikiusaaminen tapahtuu sähköisissä ympäristöissä, kuten pikaviestimissä, yhteisöpalveluissa tai keskustelupalstoilla. Nettikiusaaminen liittyy nykyään usein koulukiusaamiseen ja voi myös levitä netistä koulun arkeen. Nettikiusaaminen on julkista ja pysyvää. Se aiheuttaa uhrille häpeää ja voi loukata häntä varsin pitkän aikaa. Nettikiusaaminen on usein rikos: Kunnianloukkaus, esim. loukkaavien tekstien laittaminen nettiin, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, laiton uhkaus.

Lisätietoa MLL: http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/

Ennaltaehkäisevä työ - Miten kiusaamista ehkäistään ennalta

Koulutaso

Perusopetuksen tehtävä

Opetussuunnitelman mukaan perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin. Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävästä elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Tapa- ja moraalikasvatus

Tapa- ja moraalikasvatus kuuluvat kodille, ja koulu osallistuu siihen merkittävänä yhteiskunnallisena instituutiona arvoineen, asenteineen ja esimerkkeineen. Kaikki aikuiset toimivat käytös- ja vuorovaikutusmalleina lapsille ja nuorille. Oppilaita ohjataan hyvään käytökseen, vastuuntuntoon ja toisten huomioonottamiseen kaikissa arkipäivän tilanteissa: Koulu, koulumatkat ja vapaa-ajan toimintaympäristöt. Koulun tehtävänä kasvattajana on edistää avointa vuorovaikutusta, oppilaiden osallisuutta ja suvaitsevaa toimintakulttuuria. Opetuksessa painotetaan tasa-arvoa ja erilaisuuden hyväksymistä.

Ryhmän sosiaalisten taitojen opettaminen ja tukeminen

Koulu, luokka ja oppilasryhmä ovat suuria, heterogeenisiä ryhmiä. Ryhmään kuulumisen on lasten ja nuorten yksi tärkeimmistä tarpeista. Ryhmään kuulumisella on suuri merkitys hyvinvoinnille, oppimiselle ja fyysisellekin terveydelle. Koululuokka tai opetusryhmä on järjestäytynyt joukko, jolla on yhteisiä tavoitteita ja tehtäviä. Koululuokka ei ole mikä tahansa ryhmä, sillä sen kokoonpanosta on päätetty ryhmän jäsenistä riippumatta ja ryhmä viettää yhdessä paljon aikaa verrattuna esimerkiksi harrastusryhmiin. Koululuokka on usein yksi ihmisen vaativimmista ryhmistä.

Opettaja vaikuttaa ratkaisevasti luokan me-henkeen. Yhteishenkeä luodaan tutustumalla rauhassa, kannustamalla myönteiseen vuorovaikutukseen, tunteiden ilmaisuun, toisten huomioonottamiseen ja kunnioittamiseen. Hyviä keinoja vahvistaa ryhmän turvallisuuden tunnetta ja vuorovaikutustaitoja ovat aidot vuorovaikutustilanteet ryhmässä, kuten päätöksenteko, yhteisen tavoitteen määrittely ja ristiriitojen ratkaiseminen. Näitä vuorovaikutustilanteita ja -taitoja voidaan tukea ja opettaa erilaisilla harjoituksilla ja ohjelmilla. Opettaja voi omalla käytöksellään antaa tärkeän esimerkin toisten arvostuksesta ja tasapuolisesta kohtelusta.

Ryhmäytttämisestä koulussa puhutaan paljon ja yleensä ryhmäytttämisellä tarkoitetaan uuden lukuvuoden alkuun sijoittuvia tutustumistunteja ja -päiviä. Ryhmäytttäminen on prosessi, jossa ryhmän jäsenten välistä keskinäistä tutustumista, luottamusta, turvallisuutta ja vuorovaikutustaitoja kehitetään tietoisesti. Ryhmäytttämistä ei kuitenkaan voi tehdä yhdellä tai muutamalla erillisellä

ryhmäyttämispäivällä, vaan ryhmän toimintaa pitää tukea pitkin lukuvuotta, -ryhmäyttäminen on jatkuvaa. Kaikenlaiset muutokset ryhmän jäsenissä vaikuttavat myös ryhmän toimintaan ja dynamiikkaan. Tästä syystä ryhmänä rakentumista on tuettava jatkuvasti. Lukuvuoden alut ovat tärkeitä kohtia ryhmän tukemisessa kaikilla vuosiluokilla.

Uusi, turvallinen ryhmä

Uuden koululuokan tai opetusryhmän aloittaessa, opettajan tehtävänä on ohjata vuorovaikutuksen syntymiseen ja oppilaiden toisiinsa tutustumiseen. Monet oppilaat tarvitsevat vahvaa ohjausta ja tukea kontaktin ottamiseen, itsestä kertomiseen ja toisiin tutustumiseen. Ohjatusti syntynyt turvallisuuden kokeminen ohjaa omien ajatusten ja tunteiden ilmaisuun sekä lisää kuulluksi tulemisen tunnetta. Uuden ryhmän aloittaminen on vaativa paikka sekä oppilaille että opettajille. Alussa ryhmän toimintaa voi kuvata hämmennys ja epävarmuus. Ei ole olemassa tiettyä kaavaa, jota opettajan tulisi ryhmää ohjattaessaan toteuttaa, vaan jokaisen on rakennettava roolinsa ryhmän ohjaajana oman persoonallisen tapansa sekä ryhmän piirteiden mukaan.

Ristiriitojen selvittäminen

Ristiriidat horjuttavat ryhmän ilmapiiriä ja dynamiikkaa, mutta turvallinen ilmapiiri tukee ryhmän toimintaa haasteellisissakin tilanteissa. Tämän vuoksi on tärkeää, että ilmapiirin luomiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Konfliktit ja ristiriidat koetaan usein negatiivisina asioina, joita pyritään välttämään. Mutta ristiriidat voivat myös parantaa ryhmän toimintaa. Rakentava konflikti voi auttaa ryhmän jäseniä ymmärtämään paremmin itseään ja toisiaan. Kun ristiriitatilanteet ja konfliktit pystytään ratkaisemaan hyvin, ryhmä vahvistuu, ryhmän usko omaan toimintaan vahvistuu ja yhteistyön motivaatio lisääntyy.

Yhteiset säännöt ja lasten sekä nuorten osallisuus

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia.

Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiin ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Päivittäiset riidat ja haasteelliset välituntitilanteet ovat eri asia kuin jonkun oppilaan systemaattinen kiusaaminen. Koululuokan kirjoittamattomat säännöt eli normit ovat merkittävä kiusaamiseen vaikuttava tekijä. Normit kertovat oppilaille, miten ryhmässä pitäisi toimia tullakseen hyväksytyksi. Kouluryhmä palkitsee jäseniään normien noudattamisesta, mutta myös rankaisee noudattamatta jättämisestä. Luokan ja koko kouluyhteisön tulee luoda säännöt toiminnan ja järjestyksen tukemiseen. Järjestyssäännöt tulee luoda yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Koulun järjestyssääntöjen ja luokan yhdessä sovittujen sääntöjen mukaan kiusaaminen on aina kielletty. Virallisten normien lisäksi käyttäytymiseen vaikuttavat aina kirjoittamattomat säännöt eli epäviralliset normit. Epävirallisiin normeihin liittyy usein sosiaalinen paine, joka ohjaa ryhmän jäsenten käyttäytymistä. Yksilötasolla lähes kaikki oppilaat ovat kiusaamista vastaan, mutta ryhmäpaineessa dynamiikka muuttuu. Kirjoittamattomat säännöt vaihtelevat eri ryhmissä ja luokissa. Jos luokan epäviralliset normit sallivat kiusaamisen ja ehkä kannustavatkin siihen, kukaan ei uskalla asettua puolustamaan kiusattua tai muuten vastustamaan kiusaamista, vaikka kokisi sen oikeaksi. Tällöin on pelko, että joutuu itse kiusatun asemaan. Kouluun ja luokkaan on tärkeä luoda normi siitä, että kiusaamisesta pitää aina kertoa aikuiselle. Aikuisten tulee reagoida kaikkiin kiusaamistilanteisiin ja osoittaa, ettei hän hyväksy niitä.

Toimintatapojen toteutumista seurataan säännöllisesti koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä (mahdolliset kyselyt).

Huoltajat

Kaverit

Ystävyys- ja kaverisuhteet muuttavat muotoaan ja tulevat koululaiselle vuosi vuodelta yhä tärkeämmiksi. Vanhempi, ole kiinnostunut lapsesi kaveruus- ja ystävyys-suhteista. Kannusta ja tue vertaiseen ryhmään liittymistä ja kuulumista. Ystävyys-suhteet ovat kehityksellinen etu: Ystävältä saa tukea hankalissa tilanteissa ja ystävyys-suhde suoja yksinäisyyden kokemuksilta ja kiusatuksi joutumiselta. Kuuntele ja kysele, millaisia kaveruus-suhteita lapsellasi on ja missä lapsesi liikkuu. Kutsu lapsesi kavereita kylään ja tutustu heihin sekä heidän vanhempiansa. Keskustelkaa kavereiden vanhempien kanssa kasvatuskäytännöistä, rajoista, kaveruudesta ja kaveruuden pelisäännöistä ja some-käyttäytymisestä, ja pyrkikää vetämään ”yhtä köyttä”. Turvalliset, yhteiset säännöt luovat rajoja ja turvaa lasten laajenevalla reviirillä. Yksikin hyvä ystävyys-suhde voi olla kullan arvoinen elämän tuulissa ja karikoissa.

Tapakasvatus ja vanhemmuus

Tapakasvatus on kodin tehtävä. Asenteet ja arvot heijastuvat aikuisen käytöksestä ja sanattomasta viestinnästä. Ole tarkkana miten puhut ja suhtaudut asioihin lapsen kuullen. Usein vaikeat asiat on parempi käsitellä ilman että lapsi on kuulolla. Jos on ristiriita koulun tai opettajan kanssa arvoista tai esim. suhtautumisesta kiusaamiseen, kannattaa asiat selvittää ja tarkistaa aluksi vain aikuisten kesken. Kodin asettamat rajat ja rutiinit kasvattavat ja suojelevat lasta iän karttuessakin, niiden puitteissa on hyvä kasvaa. Positiivinen palaute, tuki, kannustus ja välittäminen ovat hyvän itsetunnon perusta. Lapsi, jolla on hyvä olla, jolla on hyvä itsetunto, joutuu harvemmin kiusaajaksi tai kiusatuksi. Lasta kannattaa neuvoa puolustamaan itseään sanallisesti etukäteen. Jos lapsesi on kiusannut tai häntä on kiusattu, älä syyllistä, vaan selvitä asiat yhdessä koulun kanssa. Vanhemmuus on vaativaa ja siitä ei tarvitse selvittää yksin: Koulu ja muut verkostot ovat tarvittaessa tukena.

Sosiaalinen media – some

Sosiaalinen media, some, on osa lasten päivittäistä elämää. Somessa kaikki on mahdollista: Virtuaalinen keskustelu ihmisten kanssa, pelit, videot, viestiminen.

Somessa ei kohdata kasvokkain. Sosiaalisen median oikea, turvallinen ja reilu käyttökasvatus kuuluu kodeille. Yhteiset pelisäännöt kannattaa luoda heti kun lapsi ottaa ensi kerran kontaktia nettiin ja saa ensimmäisen älypuhelimien.

Lapsen kertomus

Kuuntele lasta. Kun lapsella on otollinen hetki kertoa päivän kokemuksista ja tapahtumista, ole herkkänä korvana. Lapsen kertomus pitää ottaa aina vakavasti. Kysele ja auta sanoittamaan ja kertomaan tunteistaan ja tuntemuksista. Tunteiden sanottaminen vaatii harjoittelua ja siihenkin opetellaan. Kannusta lastasi kertomaan asioistaan. Opetä, että kertominen ei ole kantelua.

Kuuntele lasta, kuuntele kertomusta myös kriittisesti. Lapsi näkee maailman lapsen silmin ja tarinat voivat värittyä, muuttaa muotoaan tunteiden ja ajankin vaikutuksesta. Tärkeintä on välittää lapselle viesti, että asiat selviävät ja aikuinen auttaa siinä. Mahdolliset väärinkäsitykset ja värittyneet tarinat saatetaan yhdessä realistiseen muotoon.

Yhteistyö koulun kanssa

Aina kun huoli koululaisesta herää, ota yhteyttä opettajaan ja kouluun. Koulun oppilashuoltoryhmä tarjoaa tarvittaessa keskusteluympäristön mielessä oleville asioille. Koulun moniammatilliseen oppilashuoltoryhmään kuuluu tarvittaessa luokanopettaja, koulukuraattori, terveydenhoitaja, koulupsykologi, erityisopettaja, rehtori ja lastensuojelu- tai sosiaaliviranomaiset.

Ohjelmia, malleja ja koulutusohjelmia

kouluryhmien hyvän hengen luomiseksi sekä tunnetaitoihin

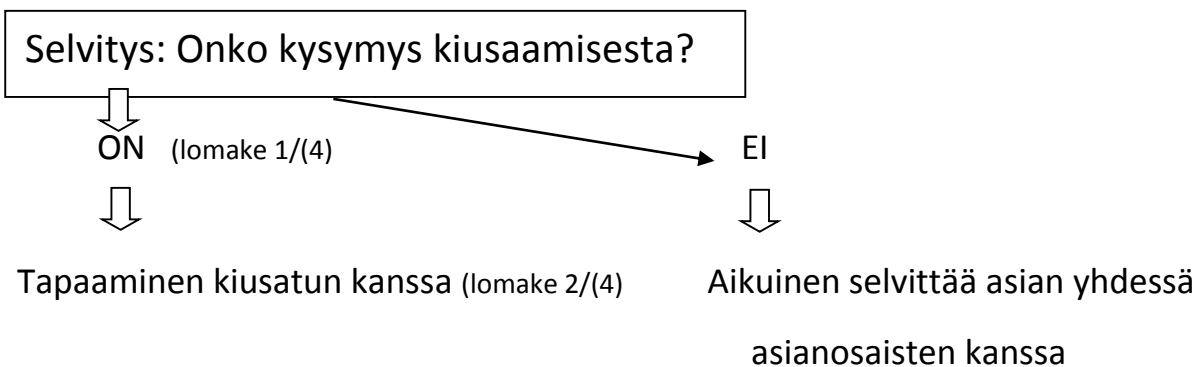
- Askeleittain-ohjelma, tunteiden tunnistamista, sanoitusta sekä käsittelyä
- Huomaa hyvä! –Kortit ja kirja hyvän ja myönteisen huomaamiseen, tunnistamiseen ja havainnointiin itsessä sekä toisissa ryhmässä
- Friends-ohjelma -Uusi, hyväksi havaittu ja toimiva ohjelma yhteisön ja ryhmän hyvinvointia tukemaan
- MLL: Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen
- Lions Quest -ohjelma
- Kiva Koulu –ohjelma
- www.stakes.fi/turvataitojalapsille

Toimintamalli kiusaamistilanteessa

Oppilas	Huoltaja	Opettaja	Koulu
<p>1. Sano päättäväisesti ja tarkasti, että ei saa tehdä noin!</p> <p>2. Lähde pois kiusaajan luota.</p> <p>3. Kerro aikuiselle, jos huomaat tai koet kiusaamista. Sen voi tehdä myös kirjoittamalla.</p> <p>4. Ole kiusatulle kaveri, älä jätä häntä yksin.</p> <p>5. Rohkaise kiusattua kertomaan kiusaamisesta jollekin aikuiselle, voit myös itse tarjoutua kertomaan hänen puolestaan.</p> <p>6. Jos olet kiusattu, pyri löytämään kavereita. Yhdessä olette vahvempia.</p>	<p>1. Jos epäilet, että lastasi on kiusattu, kannusta häntä kertomaan asiasta. – Kuuntele ”herkällä korvalla”, milloin aika on otollinen ja mitä lapsi kertoo.</p> <p>2. Keskustele lapsesi kanssa kiusaamisesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä: Mm. some tuo ilmiötä päivittäin esille.</p> <p>3. Ota yhteys lapsesi opettajaan, jos epäilet koulukiusaamista. Ota yhteyttä, vaikka lapsesi kieltäisikin yhteydenoton.</p> <p>4. Tee lapsellesi selväksi, että et hyväksy minkäänlaista kiusaamista.</p> <p>5. Luota siihen, että koulu tekee parhaansa kiusaamistilanteen selvittämiseksi ja näytä lapsellesi, että seisot koulun rinnalla asioiden selvittämiseksi yhdessä.</p> <p>6. Voit olla tarvittaessa yhteydessä rehtoriin, terveydenhoitajaan,</p>	<p>1. Suhtaudu aina vakavasti jo kiusaamisepäilyynkin.</p> <p>2. Osoita toiminnallasi ja teoillasi ettet hyväksy kiusaamista.</p> <p>3. Käytä lukuvuodesta suunnitelmallisesti aikaa, ryhmäytymiseen, kiusaamista ennaltaehkäisevään ja ryhmän sosiaalisia taitoja parantavaan koulutyöhön.</p> <p>3. Selvitä tilanne kuulemalla kaikkia osallisia ja vie asia tarvittaessa Sopotiiimiin.</p> <p>4. Ota tarvittaessa yhteyttä huoltajiin.</p> <p>5. Kirjaa aina keskustelut ja sovitut asiat.</p> <p>6. Ole tarvittaessa yhteydessä rehtoriin ja oppilashuollon edustajiin.</p>	<p>1. Suhtautukaa aina vakavasti jo kiusaamisepäilyynkin.</p> <p>2. Osoittakaa toiminnalla ja teoilla ettei kiusaamista hyväksytä.</p> <p>3. Käyttäkää lukuvuodesta suunnitelmallisesti aikaa kiusaamista ennaltaehkäisevään ja ryhmien sosiaalisia taitoja parantavaan koulutyöhön.</p> <p>4. Sopotiiimi käsittelee kiusaamistapaukset ohjelman mukaisesti.</p> <p>5. Koulu voi tarvittaessa ottaa selvittelyyn mukaan poliisin ja sosiaaliviranomaiset.</p>

	kuraattoriin tai psykologiin.		
--	-------------------------------	--	--

Kaaviokuva kiusaamistapauksen selvittelystä ŠoPu -tiimissä

”Aion auttaa sinua”

Keskustelu kiusaamiseen osallistuneiden

kanssa yksitellen (lomake 3/(4))

Keskustelu kiusaamiseen osallistuneiden

kanssa ryhmänä (lomake 3/(4))

Seurantakeskustelu kiusatun kanssa (lomake 4/(4))

”Onko tilanne muuttunut?”

- Jos kiusaaminen on jatkunut,
otetaan yhteyttä huoltajiin

Seurantakeskustelu kiusaamiseen osallistuneiden (ja kiusatun)kanssa (lomake 4/(4))

”Varmistamme, ettei kiusaamista enää esiinny.”

SEURANTA

Arviointi

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja mahdollisten kiusaamistapausten selvittäminen kuuluvat osana koulun yhteisöllistä oppilashuoltoa. Kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja ohjelman vaikuttavuutta seurataan lukuvuosittain luokissa ja luokkien koontia koulujen oppilashuoltoryhmässä ja SoPu-tiimissä.

Lukuvuosittain, maaliskuussa, hiihtoloman jälkeisellä viikolla, luokanopettaja/ luokanvalvoja teettää luokalleen, jokaiselle oppilaalle, henkilökohtaisen nimettömän kyselyn (lomake: Oppilaskysely):

1. Onko sinua kiusattu?
2. Onko kiusaamistapaus/ -tapaukset selvitetty SoPu-tiimissä?
3. Oletko itse kiusannut?
4. Mitä muuta haluat kertoa?

Luokanopettaja / luokanvalvoja tekee oppilaiden vastauksista yhden luokkakohtaisen koontin. Luokkakohtaiseen koontiin kirjataan (lomake: Luokan koonti):

1. Luokka
2. Oppilasmäärä
3. Ei-kiusattu/ kiusattu, lukumäärät
4. SoPu-tiimissä selvitetty tapaukset, lukumäärät
5. Ei-selvitetyt kiusaamistapaukset, lukumäärä
6. Oletko suunnitellusti ryhmyttänyt luokkaasi SoPu-ohjelman suosituksen mukaan?
7. Mitä muuta on haluttu kertoa?

Luokanopettajan/ luokanvalvojan koonti toimitetaan maaliskuun loppuun mennessä oppilashuoltoryhmälle, joka suunnittelevat mahdolliset interventiot ja jatkotoimenpiteet.

Lähteet:

www.friends.fi

www.mll/oma-oppilaskunta.fi

www.poliisi.fi

www.kivakoulu.fi

Salmivalli, C. (2010). Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Opetus 2000–sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.

www.stakes.fi/turvataitojalapsille

[www.kajaaninkaupunki.fi/perusopetus/OPS 2016](http://www.kajaaninkaupunki.fi/perusopetus/OPS%202016)

SoPu – Sovitaan puhumalla

Oppilaskysely

Luokka: _____

1. Onko sinua kiusattu tämän lukuvuoden aikana?

Ei Kyllä

--	--

Jos vastasit kyllä, niin miten sinua on kiusattu?

2. Onko kiusaamistapaus/ -tapaukset selvitetty?

Ei Kyllä

--	--

3. Oletko itse kiusannut tänä lukuvuonna?

En Olen

--	--

4. Mitä muuta haluat kertoa?

SoPu – Sovitaan puhumalla

Luokan koonti

1. Luokka: _____

2. Oppilasmäärä: _____

3. Ei-kiusattu: _____ Kiusattu: _____

Kiusaamismuodot:

4. Selvitetyt kiusaamistapaukset, lukumäärä: _____

5. Ei-selvitetyt kiusaamistapaukset, lukumäärä: _____

6. Oletko suunnitellusti ryhmäytännyt luokkaasi SoPu-ohjelman suosituksen mukaisesti?

En: _____ Kyllä: _____

7. Mitä muuta haluat kertoa?

SoPu - Sovitaan puhumalla

Kiusaamisilmoitus

1/(4)

Ilmoituksen tekijä _____

1. Kiusattu oppilas _____ lk: _____

2. Sain tiedon kiusaamisesta ___ / ___ 20___

Keneltä? _____

3. Kuvaile mahdollisimman tarkasti esimerkein kiusaamista.

4. Kiusaamista on tapahtunut _____ kertaa. Milloin viimeisin kerta? _____

5. Kuinka kauan kiusaamista on jatkunut?

6. Kuka tai ketkä ovat kiusanneet?

7. Ilmoituksen käsitteli/käsittelivät

8. Asian jatkokäsittely

Kiusaamisen selvittäminen kiusatun kanssa

2/(4)

Pvm _____

Oppilas: _____

1. Kiusaamista selvittelivät

2. Millaista kiusaamista on esiintynyt?

3. Kiusaamista on ollut

a. _____ kertaa

b. Milloin viimeksi? _____

c. Kuinka kauan kiusaamista on jatkunut? _____

4. Kuka tai ketkä ovat kiusanneet?

5. Kiusaamisesta on keskusteltu huoltajien kanssa, pvm _____

Keskustelut kiusaajien kanssa

3/(4)

Yksilökeskustelut

Pvm. _____

1. Oppilas _____ Lk _____

Keskustelussa todettiin/sovittiin

2. Oppilas _____ Lk _____

Keskustelussa todettiin/sovittiin

3. Oppilas _____ Lk _____

Keskustelussa todettiin/sovittiin

4. Oppilas _____ Lk _____

Keskustelussa todettiin/sovittiin

Yhteiskeskustelu

Pvm. _____

Keskustelussa sovittiin

Kiusaamisen seuranta

4/(4)

Keskustelu kiusatun oppilaan kanssa

Pvm. _____

Kiusaaminen on

- a. loppunut
- b. vähentynyt
- c. ennallaan
- d. lisääntynyt

Huomioita

Yhteinen seurantakeskustelu

Pvm. _____

Kiusattu mukana keskustelussa

- a. Ei
- b. Kyllä

Tilanteen toteaminen ja mahdolliset jatkotoimenpiteet
